

mene de stichting van een platform waar het bestuur van de vereniging en het diaconale en parochiële kader met elkaar in gesprek konden komen. Dit hoofdstuk bevat een aantal belangwekkende paragrafen over de totstandkoming van de landelijke Raad van kerken, het Oekumenisch Actie Centrum (3.8) en over het Pastoraal Concilie als oecumenisch experiment (3.9). Het slot toont welk een vooruitgang men in deze dagen kon boeken in de gesprekken tussen de kerken. Er was een gevoel van saamhorigheid gegroeid dat het beste belofde voor de toekomst van kerkelijk Nederland. Het hiervoor gegeven signalement van de eerste drie hoofdstukken geeft iets van de rijkdom van het boek weer. Het vervolg heeft dezelfde kwaliteit: IV, de weerbarstigheid van een confessioneel geloofsdenken, 1970-1976; V, de belichaming van een kritisch alternatief, 1976-1986; VI, het streven naar een binnenkerkelijke consensus als expliciete beleidslijn, 1986-1990 en VII, tegenspel vanuit een positie van loyale verbondenheid, 1990-1998. In deze hoofdstukken waaiert de geschiedenis van de SWV breed uit en regelmatig ervaart de lezer een Aha-erlebnis, bv. wanneer het Pausbezoek aan Nederland wordt beschreven. Onderhuids laat de auteur vermoeden niet altijd even gelukkig te zijn geweest met de ontwikkelingen in de Nederlandse kerkprovincie sedert 1970 en de recente geschiedenis zal hem zeker niet vrolijker stemmen.

De geschiedenis van de SWV wordt in dit boek evenwichtig en objectief verhaald. De lezer die niet tot de Romana behoort struikelt een enkele keer over de gebruikte terminologie, maar na enige bezinning herkent hij al spoedig het evenwicht. Een uitgebreide bibliografie, illustratieverantwoording en persoonsnamenregister besluiten dit mooi uitgevoerde boek.

G.J. Kok, *'Niet door eigen kracht...' 70 jaar rondom de 'Oosterkerk' (1928-1998)*, Groningen (1998). 213 blz. (*Geschiedenis van de Gereformeerde Kerk van Groningen-Noord*, deel 5) In eigen beheer uitgegeven. ISBN 90-803572-5-1

– Aart de Groot

Na vier delen te hebben gewijd aan de gereformeerde kerkgebouwen in Groningen-Noord die in de laatste tijd een andere bestemming hebben gekregen of al zijn gesloopt, geeft de auteur ons in dit deel de geschiedenis

van de Oosterkerk. Met haar meer dan 1000 zitplaatsen in 1929 in gebruik genomen doet ze na 60 jaar nog steeds dienst en zal ze voorlopig ook nog niet verdwijnen; hervormden en vrijgemaakten kerken er sinds kort ook. De opzet van deel 5 is geheel gelijk aan die van de eerder verschenen delen. Ook nu weer een kroniekmatige behandeling van de geschiedenis. De lezer kan erop rekenen dat de feiten netjes gerangschikt worden en dat is al heel wat waard. Maar naast de daarmee gepaard gaande breedvoerigheid en pietepouterigheid die ik in de vorige delen moest constateren, komt nu een ander bezwaar naar voren. Anders dan bij de eerste vier delen in de serie het geval was, gaat de geschiedenis van de Oosterkerk terug tot de jaren '20. Als vanzelf wordt dan de aandacht getrokken naar de bladzijden die de vrijmaking van 1944 en haar gevolgen behandelen. Deze episode is het waard grondig te worden geanalyseerd. Maar hoewel de auteur de feiten en de cijfers keurig meedeelt, dringt de ernst van de scheuring slechts langzaam tot de lezer door. En dat, terwijl de helft van de Groningse gereformeerden met de vrijmaking mee is gegaan! Het wordt alles zo droog en afstandelijk beschreven. Wel moest ook in deel 5 weer de hele geschiedenis van Afscheiding en Doleantie worden opgerakeld, in nagenoeg dezelfde bewoordingen als in deel 1 t/m 4, wel wordt de carrière van de predikanten in geijkte termen nagelopen, wel worden alle reorganisatievoorstellen die in de loop der jaren zijn gelanceerd, evenals alle veranderingen in de liturgie, de bouw en de inrichting van het kerkgebouw enz. enz. minutieus beschreven, maar de schokkende gebeurtenissen van 1944 en 1945 worden behandeld op het niveau van kerkregering en wijkindeling. Ik had gehoopt dat de auteur die zich in zijn behandeling van de stof telkens weer de tolk heeft gemaakt van het gewone kerklid, zich moeite had gegeven om ons zo dicht mogelijk bij de geschiedenis van de Vrijmaking te betrekken. Je vraagt je b.v. af, in hoeverre de niet-theologisch geschoolden de theologen hebben nagepraat, en of ook allerlei gewoon menselijke reacties mee hebben gespeeld. Geen eenvoudige zaak, dat geef ik toe. Mischien meende de auteur deze pijnlijke geschiedenis die ondanks de sedertdien verlopen halve eeuw velen toch nog vers in het geheugen zal liggen, niet te moeten oprakelen? Ik heb bij de lectuur van allerlei lokale kerkgeschiedenis ditzelfde manco vaker kunnen constateren. Maar het ging bij de Vrijmaking toch niet om ordinaire ruzies? Ook zonder zwaarwichtige evaluaties en theologische beoordelingen zou een beschrijving van